

BEZGEK

Yabancılar Türkçe Öğretimi Dergisi
Journal of Teaching Turkish Language to
Foreigners

Araştırma Makalesi

Cilt 3 (2024) Sayı 3 170-181

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarının Dil Bilgisi Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi: Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı (B1)

Textbooks Used for Teaching Turkish as a Foreign Language in Terms of Teaching Grammar: New Istanbul Turkish Coursebook for International Students (B1)

Oğuz Yıldırım¹

Yıldırım, O. (2024). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarının dil bilgisi öğretimi açısından değerlendirilmesi: Yeni İstanbul uluslararası öğrenciler için Türkçe ders kitabı (B1). *Bezgek yabancılar Türkçe öğretimi dergisi*, 3(3), 170-181. <http://dx.doi.org/10.56987/bezgek.1536705>

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 21.08.2024
Kabul Tarihi: 05.09.2024
Yayın Tarihi: 15.09.2024

Anahtar Sözcükler

Türkçe öğretimi
Dil bilgisi
Yeni İstanbul

Article Info

Received: 21.08.2024
Accepted: 05.09.2024
Published: 15.09.2024

Keywords

Turkish teaching
Grammar
New Istanbul

Öz

İnsanın dünyadaki yerini, değerini belirten ve insanı insan yapan en temel özellik dildir. Dil, insanın var oluşunun ifadesidir. Kişi, dili aracılığıyla düşündüğü ya da gördüğü şeyleri tespit etmekte ve bu unsurları nesilden nesile aktarabilmektedir. Yabancı/ Uluslararası kişiye, bu dili öğrenmek ve bu dili konuşanların kültürel zenginlikleriyle tanışmak dünyaya karşı farklı bir bakış açısı kazandıracaktır. Bu açıdan yabancı dil olarak Türkçe öğrenimi, bireyin kendi dilinden başka bir dilde anlama ve anlatma yetisi kazanması anlamına gelmektedir. Kişinin elde ettiği bu yetiyi ve öğrendiği bilgileri, dil bilgisi sayesinde daha kurallı ve kalıcı hale getirmesi muhtemeldir. Bu çalışmada, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ders kitabı olarak kullanılan Yeni İstanbul-Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe ders kitabı (B1) içerisinde bulunan ünitelerin dil bilgisi açısından değerlendirilmesi, ünitelere göre dil bilgisi konuları ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi konularının ne görselde ele alındığı gibi hususlar yer almaktadır.

Abstract

Language is the most fundamental aspect that defines an individual's place and value in the world, serving as a key expression of human existence. Through language, individuals articulate their thoughts and perceptions, transmitting these from one generation to the next. For foreigners or international learners, mastering a new language—along with its associated cultural richness—provides a unique perspective on the world. In this context, learning Turkish as a foreign language enables individuals to comprehend and communicate in a language other than their native one. Achieving proficiency in Turkish not only fosters communication skills but also allows learners to organize and solidify their knowledge of the language. This study focuses on the Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı (B1), a textbook used for teaching Turkish as a foreign language. The analysis examines the grammar instruction provided in the textbook, exploring how grammar topics are presented and taught across different units.

¹ Serbest Araştırmacı, Sakarya, Türkiye. oguzyildirim540@gmail.com

Giriş

Dil, insanlar arasındaki iletişimi sağlayan en mühim unsurdur. İnsanlar öncelikle gözlerini açtığı ülkenin dilinin içine doğar ve bu sayede kendi varlık çerçevesini meydana getirir. Dil, insanın varlık alanının yazı, ses ve beden diline bürünmüş şeklidir. Bu bağlamda her ulus ve onu meydana getiren kişiler, kendi dil çerçevesinde kimlik elde eder. Bu bakımdan dil; geçmişten taşınan değerlerin, zihniyetin ve psikolojinin, birey ve toplumun bir anlatımıdır (Oruç, 2016, s. 312).

Türkçe, içerisinde bulunan eklerin uyumu, söz varlığı ve içindeki şive ve ağız özellikleri açısından dünyanın en zengin dilleri arasında yer almaktadır. Türkçe yalnızca Türkiye'ye ait görülmemelidir. Ömer Seyfettin Türkçenin evrenselliğini göstermek amacıyla: “*Benim vatanımın sınırları Edirne'den başlayıp Hakkâri'de bitmez. Benim vatanımın sınırları Türkçe konuşulan yerde başlar, Türkçe konuşulan yerde biter.*” ifadelerini kullanır. Bu bağlamda dilin sınırlarının, dünyanın sınırlarına dönüştüğünü ve bu unsurların herhangi bir coğrafyaya sığdırılamayacağını söyler (Sezer, 2018, s. 74).

Yabancı dil öğrenmek, hedefte olan kültürü öğrenmekten ziyade, kişinin kendi kültürel yaşamına olan farkındalığını ve dünya bakışını değiştirir. Bu sayede, kişi değişik kültürlerle karşı hoşgörü kazanabilir ve diğer kültürlerle karşı farkındalık elde edebilir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde çeşitli dillerin benzer ve farklı niteliklerinin değişimlerinden haberdar olmak ve Türkçenin maziden gelen kıymetlerine hâkim olmak önem arz etmektedir (Tüm, 2022, s. iii).

Dil bilgisi, bir dili ses, biçim ve cümle özellikleri açısından anlamlandırmaya çalışan bunlarla bağlantılı kural ve kaideleri tespit etmeyi hedefleyen bir bilim dalı alanı olarak tanımlanmaktadır. Dil bilgisinin öğretiminde dilin ses, görsel ve cümlelerinin yapısal özelliklerini bazı teknik ve yöntemler kullanarak öğrencilere öğretip ve bu yolla onların hedef dili etkili, doğru ve düzgün kullanmalarını sağlamaya yönelik birtakım etkinlikler aşamasıdır. Bu nedenle dil bilgisi öğretim süreci; anlama, anlamlandırma ve anlatma becerisinin öğrencilere etkili bir biçimde öğretilmesi için kaynak görevi üstlenen bir alandır (Özdemir, 2019, s. 13). Avcı ve Küçük (2017, s. 49) yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil bilgisi kısmının düşünce analizi teorisini kullanarak daha etkili bir öğretim süreci olacağını savunurlar. Bahsi geçen çalışmada, Türkçenin anlam ve manaya bağlı yapısı bakımından dil bilgisine uyumlu cümleleri diğerlerinden ayırt etme dil bilgisine uygun bu cümlelerin anlam ve yapılarını ortaya koyma açısından bir araç olarak faydalanılmalıdır. Bu sayede, Türkçenin mana boyutundan yürünmüş ve yapısal olarak birtakım özellikleri de ihmal edilmemiş olacaktır. Yapılandırmacı yaklaşımının dil bilgisi öğretiminde kullanılması gerektiğini savunan Avcı ve Küçük (2017) çalışmalarında dil bilgisi konularının öğretimi öncesinde bir ihtiyaç analizi yapılması gerektiğini dile getirirler. Bu anlamsal çerçeve içerisinde hedefte olan dil, yabancı kişilere metinlerden hareketle sezdirme yoluyla kuralları öğretmeye yardımcı olur.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Uluslararası öğrencilerin Türkçe öğrenimi için hazırlanan Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Ders Kitabını (B1) dil bilgisi öğretimi açısından incelemektir.

Yöntem

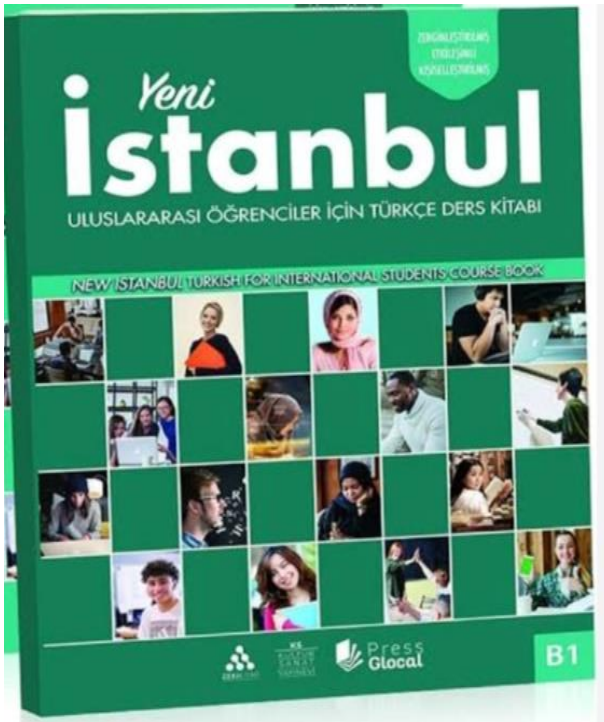
Bu bölümde araştırmanın modeli, incelenen doküman, verilerin analizi ve yorumlanması ile ilgili bilgi sunulmuştur.

Araştırmanın Modeli

Uluslararası öğrencilere Türkçe öğretimi için kullanılan Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı'ndaki dil bilgisi konularını değerlendirmeyi ve yorumlamayı hedefleyen bu çalışma nitel bir görselde desenlenmiş, nitel tarama modellenmiş bir araştırma özelliği üstlenmektedir. Araştırmada doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. "Doküman inceleme yöntemi, araştırmanın veri setini oluşturan birincil veya ikincil kaynak olarak nitelendirilen çeşitli dokümanların elde edilmesi, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilir" (Özkan, 2021, s. 63; Sarıtken, 2023, s. 2184).

İncelenen Doküman

Yeni İstanbul- Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Öğretim Seti A1, A2, B1, B2 ve C1 olmak üzere beş dil seviyesi için meydana getirilmiş kur sisteminden oluşturulmuştur. Her bir seviye, ders kitabı, çalışma kitabı, dinleme ve video kayıtlarına ait karekodlardan oluşmaktadır. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Öğretim Seti'nde bulunan her kitap, Avrupa Dilleri Ortak Başvuru Metninde yer alan kazanımlara uygun olarak seçilen konu çerçevesine göre hazırlanmış 6 üniteden meydana gelmektedir. Her bir ünite, üç farklı alt konuya bölünmüş ve ünite başlarında öğretilmesi amaçlanan beceriler, dil bilgisi konuları ve kelime grupları verilmiştir. Bu bağlamda çalışmamızda, Yeni İstanbul- Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabında (B1) yer alan dil bilgisi konularının değerlendirilmesi ve yorumlanması yapılmıştır.

Görsel 1. İncelenen Yeni İstanbul uluslararası öğrenciler için Türkçe ders kitabının (B1) kapak görseli

Verilerin Toplanması

Çalışmamızda, yabancı öğrencilere Türkçe öğretimine kaynaklık eden Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı'nın B1 düzeyinde hazırlanan ders kitabındaki verilerden faydalanılmıştır. Çalışmayı sınırlandırmak ve bir çerçeve oluşturmak amacıyla yalnızca dil bilgisi konu anlatımı içeren B1 düzeyi ders kitabı incelemeye dâhil edilmiştir. B1 düzeyi ders kitabı, dil bilgisi kuralları bağlamında incelenmiş ve ilgili örnekler çalışmaya eklenmiştir. Bu bağlamda çalışmada toplanan veriler, B1 düzeyi ders kitabında, 6 üniteye yer alan dil bilgisi konularından elde edilmiştir.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Bu çalışma, yabancı öğrencilere Türkçe öğretimine kaynaklık eden Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabını (B1) dil bilgisi bağlamında incelemeyi hedefleyen nitel bir çalışma özelliği taşımaktadır. Buna bağlı olarak verilen analiz edilmesinde doküman analizi tekniği tercih edilmiştir. Doküman analizi, yazılı malzemenin toplanarak uygun bir görselde incelenmesi demektir (Sarıtiken, 2023: 2185). Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı (B1)'nda dil bilgisi konuları ve ilgili örnekler tespit edilmiştir. Dil bilgisi konularına ait tanımlar, örnekler ele alınarak bu bağlamda bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır. Dil bilgisi konuları başlıkları tespit edilerek çalışmaya tablo şeklinde dâhil edilmiştir. Tespit edilen dil bilgisi konularının ne görselde ele alındığı yorumlanmıştır.

Bulgular

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabında (B1) 6 ünite yer almaktadır. Her üniteye dil bilgisi konularının Türkçe ve İngilizce tanımlamaları örnekler eşliğinde verilmektedir. Kitapta zarf fiil, isim fiil, gereklilik kipi, dilek kipi, şart kipi gibi dil bilgisi konuları bulunmaktadır. “*Yeni Bir Hayat, İş Dünyası, Her Şeyin Başta Sağlık, Eğitim Hayatı, Hayallerimiz, Bir Dünya Kültür*” başlıklı okuma parçaları dil bilgisi konularının öğretiminde destekleyici nitelik üstlenmiştir. Kitap içerisinde oransal açıdan en çok boşluk doldurma ve işaretleme etkinliklerinin olduğu görülmektedir. B1 düzeyinde yabancı dil öğrenen öğrencilerin çevrelerindeki olup biten şeyleri anlamaları ve buna bağlı olarak dil bilgisi konularının biraz daha ağırlaştığı anlaşılmaktadır. Hedef dili tanıtmak, kavratmak amacıyla çeşitli dil bilgisi etkinliklerine ve ünitelerin sonunda “Neler Öğrendik?” bölümlerine yer verilmiştir. Ayrıca her ünitenin sonunda kelime listeleri de eklenmiştir.

Tablo 1. Yeni İstanbul - uluslararası öğrenciler için Türkçe ders kitabı (B1) dil bilgisi öğretimi konularının ünitelere göre dağılımı

Ünite	Dil Bilgisi Konuları	Seviye
1	Zarf- Fiiller (-y)Arak, -(y)A-(y)A Şimdiki Zamanın Hikâyesi Zarf- Fiil (-y)ken	B1
2	İsim-Fiil Ekleri (-mAk, -mA) İsim-Fiil Eki (-mA+iyelik) Emir Kipinde Dolaylı Anlatım İsim- Fiil Ekleri (-y)İş	B1
3	Gereklilik Kipi Gereklilik Kipinin Kullanımları Gereklilik Kipinin Olumsuz Kullanımları	B1
4	Gereklilik Kipinin Hikâyesi Zarf- Fiiller (-mAk için, -ma+ iyelik için, -mAk üzere Zarf- Fiiller (-mAktAnsA, -A rağmen, -ma+ iyelik+ (n)A rağmen)	B1
5	Dilek Kipi Dilek Kipinin Hikâyesi Zarf- Fiiller (-IncA, -(I/A)r-mAz)	B1

6	Şart Kipi Şart Kipinin Hikâyesi Zarf- Fiiller (DIğIndAn beri, -(y)AII, -(y)AII)	B1
---	---	----

Yeni İstanbul- Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı (B1) Dil Bilgisi Öğretimi Konularının Değerlendirilmesi

Birinci Ünitenin Dil Bilgisi Bağlamında Değerlendirilmesi

Birinci ünite dil bilgisi başlığında “Zarf-fiiller (-(y)Arak, -(y)A-(y)A /Şimdiki Zamanın Hikâyesi/ Zarf-fiil (-(y)ken)” konuları ele alınmıştır. Fiil+(y)Arak zarf fiilin durum içerdiği söylenmekte ve öğrencilere fiilin nasıl yapıldığını anlattığı ifade edilmektedir. Konunun Türkçe anlatımına ilaveten kişilerin konuyu daha iyi kavraması adına İngilizce de tanımının ve örneklendirmesinin yapıldığı görülmektedir. Çeşitli örneklerin verildiği görülmekte ve boşlukları doldurma etkinliği ile pekiştirme sürecinin artırılmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Aynı sayfada “-(y)A-(y)A” zarf fiili öğretilmeye çalışılmaktadır. Bu zarf fiilin, yapılan işin bir nevi tekrarı olduğunu ve fiilin nasıl yapıldığını bildirdiği anlatılmaktadır. Bu bağlamda İngilizce tanım yapılmış ve örnekler verilmiştir. Örneklerin çokluğu ve eşleştirme etkinlikleri ile öğrencilerin dil bilgisi konularını daha rahat kavrayabilmesi hedeflenmiştir. 14. sayfada dil bilgisi başlığı altında “Şimdiki Zamanın Hikâyesi” alt başlığı bulunmaktadır. Bu başlıkta, geçmişte meydana gelen ve bir süre devam eden olayları anlatmak amacıyla kullanıldığından söz edilmektedir. Ayrıca başlık etrafında geçmişte gerçekleşmesi çok yakın olup henüz gerçekleşmemiş olayların anlatımında da bu dil bilgisi kuralının kullanıldığından bahsedilmektedir. Bu başlık da İngilizce olarak tekrar tanımlanmaktadır. Bu tanımlamanın ardından şimdiki zamanın hikâyesinin olumlu, olumsuz, olumlu soru, olumsuz soru şeklinde bir tablo hâlinde verildiği görülmektedir. Bu tabloda çekimlenen fiillerin hemen alt kısmında konu destekler nitelikte beş örnek cümle yer almaktadır. 15. sayfada 4 ve 5. etkinliklerde dil bilgisi konularının pekiştirilmesi istenmiştir. 18. sayfada ise zarf-fiil (-(y)ken) anlatılmaktadır. Burada sonuna eklendiği sözcüğe durum ve zaman anlamı katıldığı ifade edilmektedir. Tanıma ek olarak İngilizce bir açıklamanın bulunduğu yine görülmektedir. 18 ve 19. sayfalarda dil bilgisi bağlamında yoğun bir konu anlatımı yapılmıştır. Bu konu anlatımı sürecini takip eden 20. sayfada pekiştirici mahiyette bolca örnek verilmiştir. Ünitenin sonunda “Neler Öğrendik?” başlığında konuların tamamını hatırlatmak ve pekiştirmek amacıyla oldukça fazla etkinlik verildiği ve öğrencinin aktif olarak sürecin içinde tutulduğu görülmektedir.

6 Aşağıdaki boşlukları örneklerdeki gibi dolduralım.

1. Annem, yemeği ve temizliği şarkı söyle..... yapıyor.
2. Doğum gününe gel..... beni çok üzdün.
3. Beni bu şirkete müdür ol..... gönderdiler.
4. Boş zamanlarımı kitap oku..... değerlendiriyorum.
5. Ülkemiz git..... zenginleşiyor.

Görsel 2. “Zarf- fiil -(y)Arak” öğretimi etkinliği (s. 10)

	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
Ben	okuyordum	okumuyordum	okuyor muydum	okumuyor muydum
Sen	okuyordun	okumuyordun	okuyor muydun	okumuyor muydun
O	okuyordu	okumuyordu	okuyor muydu	okumuyor muydu
Biz	okuyorduk	okumuyorduk	okuyor muyduk	okumuyor muyduk
Siz	okuyordunuz	okumuyordunuz	okuyor muydunuz	okumuyor muydunuz
Onlar	okuyorlardı	okumuyorlardı	okuyorlar mıydı	okumuyorlar mıydı

Görsel 3. Şimdiki zamanın hikâyesi (s. 14)

İkinci Ünitenin Dil Bilgisi Bağlamında Değerlendirilmesi

Bu ünite, “İsim-Fiil Ekleri (-mAk, -mA) / İsim-Fiil Eki (-mA+iyelik) / Emir Kipinde Dolaylı Anlatım / İsim- Fiil Ekleri (-(y)İş)” başlıklarını içeren dil bilgisi konuları ele alınmıştır. Sayfa 30 da -mAk ekinin geldiği fiilin adlaşarak cümlede özne görevi üstlendiği söylenmektedir. -mA fiilinin ise fiillerden isim yapma özelliğine sahip olduğu açıklanmaktadır. Konu başlıklarının Türkçe tanımlarına ek olarak İngilizce açıklamaların da yapıldığı bu kısımda da görülmektedir. Alt başlıkları pekiştirmek amacıyla bolca örnek sunulmuştur. 6. etkinlikte boşlukların doldurulması istenmiş; 7. etkinlikte öğrencinin uygun seçeneği işaretlemesi talep edilmiş; 8. etkinlikte boş bırakılan yerler için uygun seçeneğin işaretlenmesi beklenmiştir. 35. sayfada “İsim- Fiil Eki (-mA+iyelik)” dil bilgisi konusunun öğretimine başlandığı görülmektedir. Başlığın Türkçe ve İngilizce tanımı yapıldıktan sonra örnekler yardımıyla anlaşılabilirliği artırılmaya çalışılmıştır. 5, 6, 7 ve 8. etkinliklerle bahsi geçen dil bilgisi konusunun detaylı örnekleri verilmiş ve öğretimi daha sağlam temellere dayandırmak istenmiştir, diyebiliriz. 36. Sayfada, konu anlatımına ilaveten konuyla ilgili dikkat edilmesi gereken hususları içeren kısa notların yer aldığı görülmektedir. Bu notla ilgili örneklerin çokluğu da gözlerden kaçmamaktadır. 39. sayfaya gelindiğinde “İsim- Fiil Ekleri (-(y)İş)” anlatımına rastlanmaktadır. Bu eklerin İngilizce ve Türkçe tanımı yapılmıştır. Örneklerle konunun pekiştirilmesi sağlanmış ve bu isim fiil ekinin kullanıldığı fiiller ilgili sayfada detaylıca sunulmuştur. Bu bağlamda 4, 5, 6 ve 7 numaralı etkinliklerde ilgili konunun öğrenilmesi için bolca örnek verilmiş ve öğrencinin pratik yapması hedeflenmiştir. Ünitenin sonunda “Neler Öğrendik?” başlığı ile öğrencinin konuları tekrar etmesi istenmiş ve öğrencinin zihninde konunun kalıcılığının sağlanmaya çalışıldığı görülmüştür.

7 Uygun seçeneği işaretleyelim.

1. Daha iyi Türkçe konuşmak için güzel konuşmaya / konuşma kursuna gidiyorum.
2. Hâlâ hastasın. İşe gitmekte / gitmeye neden ısrar ediyorsun?
3. Çocuklar eve girmemekte / girmekten ısrar ediyorlar.
4. Sana kahve içmekte / içmeye geldik. Ama sen evde yoktun.
5. Türkçe anlıyorum ama konuşmaya / konuşmayı utanıyorum.
6. Hiç kimse çok fazla beklemeye / beklemeyi sevmez.
7. İnsanları eleştirmekte / eleştirmekten hoşlanmam.
8. Her gün en az iki litre su içmekten / içmekte fayda vardır.
9. Yarın akşam bütün iş arkadaşlarımızı yemek yemeye / yemeyi davet ettik.
10. Hepimiz üniversiteden sonra iyi bir iş sahibi olmak / olmaktan istiyoruz.

Görsel 4. İsim- fiil ekleri etkinliği (s. 31)

Üçüncü Ünitenin Dil Bilgisi Bağlamında Değerlendirilmesi

Bu ünite, “Gereklilik Kipi / Gereklilik Kipinin Kullanımları/ Gereklilik Kipinin Olumsuz Kullanımları” konuları yer almaktadır. 50. sayfada gereklilik kipinin, yapılması gerekli olan bir işi anlatmak için kullanıldığı tanımı yapılmıştır. Bu tanımın ardından İngilizce bir tanım yapılarak çeşitli örnekler sunulmuştur. İngilizce tanım verildikten sonra gereklilik kipinin olumlu, olumsuz, olumlu soru, olumsuz soru şeklinin “gitmek” fiili üzerinden çekimlendiği görülmektedir. Bu bağlamda gereklilik kipinin en çok kullanıldığı durumları izah eden üç kural verilmiş ve örnekler yardımıyla anlaşılması kolaylaştırılmıştır. 5. etkinlikte öğrencilerin cümlelerin karşısına “zorunluluk, tahmin, tavsiye” içerip içermediklerini yazmaları istenmektedir. 6. etkinlikte ise boşlukların gereklilik kipi yardımıyla doldurulması beklenmektedir. 54. sayfada gereklilik kipinin kullanım alanlarının anlatıldığı ve yedi örnekle izah edildiği görülmektedir. 55. sayfada ise “fiil+mAk zorunda/ mecburiyetinde/ fiil+mAyA mecbur” dil bilgisi kuralları öğretilmek istenmektedir. Bu yapının zorunluluk belirttiğini tanımlarken bolca örnek ile konu pekiştirilmiştir. 7, 8, 9, 10, 11 ve 12. etkinliklerde konunun daha iyi anlaşılması için boşluk doldurma, çoktan seçmeli soru ve eşleştirme gibi birçok etkinlik yapılmıştır. 60. sayfada “gereklilik kipinin olumsuzu” alt başlığı yer almaktadır. Burada öğrencilere, bir işin yapılmasının gerekli olmadığını anlatmaya çalışılmıştır. Bu sayfada da İngilizce tanım ve örneklerin yer aldığı görülmektedir. Çeşitli örneklerin yardımıyla konu detaylıca özetlenmiştir. 5. etkinlikte 20 tane cümleden oluşan tamamlama etkinliği ve 6. etkinlikte 20 tane uygun seçeneği işaretleme etkinliği yer almaktadır. “Neler Öğrendik?” başlığı ile ünitenin sonunda gereklilik kipinin öğretim süreci pekiştirilmek istenmiştir. Öğrencilerin konuyu daha iyi öğrenmesi adına oldukça fazla alıştırmaların bulunduğu görülmektedir.

9 Aşağıdaki durumlara uygun cümleler yazalım.

1. A: Çok üşüyorum. B: (lazım)	6. A: Can ve Ahmet zengin olmak istiyor. B: (gerek)
2. A: Erkek kardeşim işinden hiç memnun değil. B: (gerek)	7. A: Sanırım kaybolduk. B: (zorunda)
3. A: Uçağımız beş dakika içinde kalkıyor. B: (mecburiyetinde)	8. A: Daha iyi Türkçe konuşmak istiyorum. B: (gerek)
4. A: Dışimde çürük var. B: (mecbur)	9. A: Yeni bir telefon almak istiyorum. B: (lazım)
5. A: Komşularımız çok gürültü yapıyor. B: (gerek)	10. A: Bu ay sonunda kur bitirme sınavımız var. B: (mecbur)

Görsel 5. Gereklilik kipi kullanımları etkinliği (s. 55)

Dördüncü Ünitenin Dil Bilgisi Bağlamında Değerlendirilmesi

Bu ünite, “Gereklilik Kipinin Hikâyesi/ Zarf-fiiler (-mAk için,-ma+ iyelik için, -mAk üzere/ Zarf-fiiler (-mAktAnsA, -A rağmen, -ma+ iyelik+ (n)A rağmen)” dil bilgisi konularının yer aldığı görülmektedir. 72. sayfada gereklilik kipinin hikâyesi, gerekli olduğu hâlde yapmadığımız ve artık sonuçlarını değiştiremeyeceğimiz işleri anlatmak için kullanılır ve yerine getirilmemiş görevleri ve pişmanlıkları anlatır, tanımı yapılmaktadır. Bu tanımın İngilizce olarak yapıldığı da ilgili sayfada karşımıza çıkmaktadır. Gereklilik kipinin hikâyesi “gitmek” eylemi ile olumlu, olumsuz, olumlu soru, olumsuz soru şeklinde çekimlenerek tablo hâlinde sunulmuştur. Ayrıca çeşitli örneklerin verildiği de görülmektedir. 5, 6 ve 7. etkinliklerde gereklilik kipinin hikâyesini pekiştirmek amacıyla tamamlama ve yazma etkinlikleri oluşturulmuştur. 76. sayfaya bakıldığında zarf-fiil bağlamında “fiil+mAk için/ fiil+ mA+ iyelik eki için” başlıkları öğretilmek istenmiştir. 6, 7 ve 8 numaralı

etkinliklerde tamamlama ve işaretleme etkinlikleri ile bolca örnek verilmiştir. 77. sayfada “fiil+ mAk üzere+ (kişi eki)” konusu yer almaktadır. Bu konunun isim cümlesi yaptığını ve eklendiği fiilin gerçekleşmesine çok az kaldığını belirttiğine dair açıklamalar yapılmıştır. Bu açıklamaların İngilizcesi de kitaba dâhil edilmiştir. 9 ve 10 numaralı etkinlikleri “-mAk üzere ve -mAk için” dil bilgisi başlıkları ile öğrencilerin doldurması beklenmektedir. 81. sayfada “-mAktAnsA, -A rağmen” başlıklarının İngilizce ve Türkçe tanımlarının yapıldığı ve bolca örnek verildiği karşımıza çıkmıştır. 4 ve 5 numaralı etkinliklerde bu konunun pekiştirilmesi sağlanmıştır. 82. sayfada ise “-ma+ iyelik+ (n)A rağmen” başlığı bulunmaktadır. 6 numaralı etkinlikte verilen 10 cümle ile konuyu daha iyi anlatmak amacıyla cümlelerin doldurulması istenmiştir. 87. sayfada “Neler Öğrendik?” başlığı ile konunun tekrarı yapılmış ve öğrencilerin pratik yaparak öz değerlendirmelerini yapmaları beklenmiştir.

5 Aşağıdaki boşlukları örneklerdeki gibi dolduralım.

1. Arkadaşlarının bütün ısrarları..... Sedat, Ahmet'i affetmedi.
2. Sıkıntı ve zorluklar..... vazgeçmemeliyiz.
3. Hastayı bütün çabalar..... kurtaramadık.
4. Engel olmaya çalıştın ama sen..... hedefimize ulaştık.
5. Her şey..... seni hâlâ seviyorum.
6. Yoksulluk..... çocuklarımıza iyi bir hayat vermeye çalıştık.

Görsel 6. Zarf Fiil “-mAktAnsA, -A rağmen” etkinliği (s. 81)

Beşinci Ünitenin Dil Bilgisi Bağlamında Değerlendirilmesi

Beşinci ünite, “Dilek Kipi / Dilek Kipinin Hikâyesi / Zarf-fiiller (-IncA, -(I/A)r-mAz)” dil bilgisi başlıklarının yer aldığı görülmektedir. 91. sayfada dilek kipinin, bir işin olması ya da yapılması dilediğini anlatan bir tanımlaması yapılmıştır. Bu kipin yaygın olarak “keşke” ile birlikte kullanıldığı bilinmektedir. Bu bağlamda “gitmek” fiili etrafında dilek kipinin olumlu, olumsuz, olumlu soru, olumsuz soru şeklinin yapıldığı karşımıza çıkmaktadır. Konunun Türkçe tanımına ek olarak İngilizce bir tanımlamanın yapıldığı da burada görülmektedir. 5 ve 6 numaralı etkinliklerde öğrencilerin dilek kipi içerikli cümleleri tamamlamaları istenmiştir. 94. sayfada ise “keşke” anlamını pekiştirmek amacıyla 8 tane örnek cümle etkinliği konulmuştur. 97. sayfada gereklilik kipinin hikâyesinin, geçmişte kalan ve artık gerçekleşmesi mümkün olmayan bir durumdan duyulan pişmanlığı anlattığı söylenmektedir. Tanımın devamında bu başlığın detaylı bir İngilizce açıklamasının yapıldığı görülmektedir. “Gitmek” fiilinin yardımıyla olumlu, olumsuz, olumlu soru, olumsuz soru şeklinde dilek kipinin çekimlenmesinin yapıldığı görülmekte; örnekler yardımıyla kalıcılığının artırılması istenmektedir. 4, 5 ve 6 numaralı etkinliklerde doldurma ve işaretleme içerikli örnekler verilmiştir. 101. sayfada ise zarf fiil bağlamında “fiil+ (-IncA)” dil bilgisi konusunun temel cümlelerin yüklemine zaman bakımından tamamladığı ve kendisinden sonra gelen fiilin hemen yapıldığını ya da yapılacağını gösterdiği anlatılmaktadır. “Uçaktan inince beni ara./ Ödevlerim bitince yatacağım.” gibi örneklerin verildiği görülmektedir. 4 ve 5 numaralı etkinliklerde konuyu destekleyici nitelikte doldurma ve kelimelerden cümle yazma şeklinde alıştırmaların varlığından söz edilebilir. 102. sayfada ise “-(I/A)r-mAz” dil bilgisi başlığı bulunmaktadır. Bu zarf fiilin cümleye tezlik, çabukluk manası kattığı ve iki fiil arasındaki zamanın çok kısa olduğu anlatılmaktadır. 6 ve 7 numaralı etkinliklerde ise bu konuyu pekiştirmek amacıyla doldurma ve eşleştirme etkinlikleri hazırlanmıştır. “Neler Öğrendik?” başlığında da ilgili dil bilgisi konusunun örnekler çerçevesinde tekrarlandığı karşımıza çıkmaktadır.

Örnek:

Keşke sınava daha çok çalışsaydım. Çok kötü bir puan aldım. (Çok çalışmadım ve pişmanım.)

Keşke o kadar çok yemek yemeseydim. Şimdi hastayım. (Fazla yemek yedim ve pişmanım.)

Keşke onu hiç tanimasaydım. (Onu tanıdım ve pişmanım.)

Keşke daha çok param olsaydı. (Çok param olmasını istiyorum ama çok param yok. Bu durumu değiştiremiyorum.)

Keşke yarın tatil olsaydı. (Yarın tatil olmasını istiyorum ama tatil değil.)

Keşke yağmur yağmasaydı da pikniğe gitseydik. (Yağmur yağdı ve bu durumdan rahatsızım.)

Görsel 7: Dilek kipinin hikâyesi örnekleri (s. 97)

5 -{y}Inca zarf-fiil ekini kullanalım. Aşağıdaki kelimelerle anlamlı cümleler yazalım.

1. bitmek / üniversite / dönmek / eğitim / Türkiye / ülke / ben
2. çok / okul / eski / arkadaş / birden / görmek / karşı / şaşırma
3. ev / gelmek / kardeş / vaktinde / annem / meraklanmak / babam / aramak
4. trafik / İstanbul / yağmur / tıkanmak / yağmak
5. torun / görmek / şey / unutmak / ben / her

Görsel 8. Zarf- fiil (-Inca) etkinliği (s. 101)

Altıncı Ünitenin Dil Bilgisi Bağlamında Değerlendirilmesi

Bu ünite, “Şart Kipi/ Şart Kipinin Hikâyesi/ Zarf- Fiiller (DIĞIndAn beri, -(y)All, -(y)AlI” dil bilgisi konularının öğretildiği görülmektedir. 110. sayfada şart kipinin, işin yapılmasının bir koşula bağlı olduğu bağlamında bir tanımı yapılmıştır. Bu tanımdan sonra bolca örnek verilmiş ve ilgili başlığı destekler nitelikte 4, 5, 6 ve 7 numaralı etkinlikler oluşturulmuştur. Bu etkinliklerde öğrenci öğrendiği konuyla ilgili boşlukları tamamlama, yeniden yazma ve işaretleme gibi örnek alıştırmalarla karşılaşacaktır. 116. sayfada ise şart kipinin hikâyesi, geçmişteki bir işin yapılmasının bir şarta bağlı olduğunu anlatmak için kullanıldığı tanımı yapılmıştır. Öğrencinin konuyu karıştırmaması için şart kipi ve şart kipinin hikâyesinin örnekler yardımıyla karşılaştırıldığı görülmektedir:

Örnek: Bugün okula gelirsen beni görebilirsin. (Şart kipi)

Dün okula gelseydin beni görebilirdin. (Şart kipinin hikâyesi)

Konunun devamında şart kipinin hikâyesinin “gitmek” fiili ile olumlu, olumsuz, olumlu soru, olumsuz soru bağlamında çekimlendiği görülmektedir. 5, 6 ve 7 numaralı etkinliklerde öğrencinin konuyu kavraması için doldurma, eşleştirme ve yeniden yazma çalışmalarına yönlendirildiği karşımıza çıkmaktadır. 122. sayfada ise “DIĞIndAn beri, -(y)All, -(y)AlI” başlıkları bulunmaktadır. Bu zarf fiillerin eylemin başlama zamanını ve eylemin hâlâ devam ettiğini ifade ettiği söylenmektedir. Örneklerin ardından 5 numaralı etkinlikte bu başlığı destekler nitelikte yeniden yazma çalışması yer almaktadır. “Neler Öğrendik?” başlığında şart kipinin, şart kipinin hikâyesinin ve zarf fiil eklerinin tekrarı mahiyetinde yeniden örnek alıştırmaların oluşturulduğu ve öğrencilerin dikkatine sunulduğu görülmektedir.

6 Aşağıdaki cümleleri eşleştirelim.

1. Tatilim daha uzun olsaydı	a. arkadaşımın borç istemek zorunda kalırdım.
2. Can daha çok spor yapsaydı	b. daha hızlı zayıflardı.
3. Eğer biz Çince bilseydik	c. bir kuş olup uçmak isterdim.
4. Eğer milyoner olsaydım	ç. insanlara yardım ederdim.
5. İşimden memnun olmasaydım	d. onunla her gün parka gider oynardım.
6. Eğer ben evlenseydim	e. düşünümüne herkesi çağırırdım.
7. Eğer bir hayvan olsaydım	f. ödevlerimi her gün düzenli yapardım.
8. Tüm paramı harcasaydım	g. daha farklı şehirleri ziyaret ederdim.
9. Eğer köpeğim olsaydı	ğ. yeni bir iş arardım.
10. Eğer ben öğrenci olsaydım	h. bu turistle daha rahat anlaşabilirdik.

Görsel 9. Şart kipinin hikâyesi etkinliği (s. 117)

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan kaynak ders kitaplarının öğrenciler ve öğreticiler açısından önemi büyüktür. Bulduğumuz dünyada dilin öğretim yöntemleri, dilin öğrencilerinin çeşitli gereksinimleri, yaşları, dil bilgisi ve dil seviyeleri, yaşanılan çevre, dilin öğretim tekniği ve stratejik yapısı ne kadar dikkatle ele alınır ve de bu bağlamda bir kitap seti hazırlanırsa dilin öğretimi de o kadar sağlıklı hâlde ilerler. Çalışmamız Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Ders Kitabının dil bilgisi bağlamında B1 düzeyinin incelenmesinden oluşmaktadır. Çalışmanın genelinde görüldüğü üzere kitabın dil bilgisi kurallarını, tablolar hâlinde kitabın okuma, yazma, dinleme metinleri bağlamında yaydığı görülmektedir. Çalışma 6 üniteden oluşmaktadır. Bu ünitelerde konular homojen bir görselde dağıtılmıştır. Dil bilgisi konularının detaylı bir görselde açıklaması yapılmış ve İngilizce versiyonları ile öğretim süreci desteklenmiştir. Öğretim açısından etkinliklerin ve örnek cümlelerin çokça bulunması ve bunların anlaşılır düzeyde olması önemlidir. Bu bağlamda, İngilizce dil mantığıyla örtüşen bir yol yürüdüğü izlenimi bulunmaktadır. Konuların ekler ve sözcükler şeklinde verilmesi ve bunların da görselle desteklenmesi ise olumlu bir tespittir. Öğrencinin kuralı görüp, görselle destekleyip sonrasında bolca örnek alıştırmalar ve etkinlikler yardımıyla konuyu pekiştirir hâle gelmesi de bir başka olumlu değerlendirmedir.

✓ Yabancı öğrencilere Türkçe öğretiminde ders kitapları hazırlanırken içerik kadar tasarımlarının da dikkate alınması ve içeriğe uygun, öğrenme ortamlarını kolaylaştıracak tasarımların kitaplarda tercih edilmesi gerekmektedir.

✓ Hazırlanan kitaplarda öğrencilere bolca etkinlik sunulması ve çok tanım yapıp öğrencinin bilgi yığını ile boğulması engellenmelidir.

✓ Dil bilgisi konularının sade bir biçimde verilmesi ve öğrencinin konuyu kavraması için farklı etkinlikler planlanmalıdır.

✓ Hazırlanan kitaplarda Türkçe verilen tanımlar ve örneklere ek olarak İngilizce çevirileri de bulunmalıdır.

Kaynaklar

Avcı, Y., & Küçük, S. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil bilgisi öğretimi. *Turkish Studies (Elektronik)*, 12(35), 49-67.

Oruç, Ş. (2016). Türkçede ana dil ve ana dili. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 2(1), 311-322.

Özdemir, O. (2019). Türkçe öğrenme ve öğretmenin anlamı ve önemi. *Türkçe öğrenme ve öğretim yaklaşımları*.

<https://openaccess.izu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12436/2724/T%c3%bcrk%c3%a7e%20%c3%b6%c4%9fretme%20ve%20%c3%b6%c4%9frenmenin%20anlam%c4%b1%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (E.T. 04.09.2024).

- Özkan, U. B. (2021). *Eğitim bilimleri araştırmaları için doküman inceleme yöntemi*. Pegem Akademi.
- Polatcan, F. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kaygı üzerine yapılan araştırmaların incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(1), 205-216.
- Sarıtiken, H. (2023). Yabancılar Türkçe öğretimi için hazırlanan ders kitaplarının kip ve zaman açısından incelenmesi: Yeni İstanbul uluslararası öğrenciler için Türkçe ders kitabı örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(88), 2181-2204.
- Sezer, Z. (2018). Dilini koruyan, geleceğini korur. *Türk Dili Dergisi*, 68(797), 73-78.
- Tüm, G. (2022). *Yabancı dil olarak öğretiminde gücü ve geleceği*. Sınırsız Eğitim ve Araştırma Derneği Yayınları.
- Yıldırım, O. (2023). Mustafa Kutlu'nun Uzun hikâye isimli eserinde 2018 Türkçe öğretim programında yer alan temalara ait bulgular ve yorumlar. *Türük Uluslararası Dil Edebiyat Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 11(35), 129-144.

Extended Abstract

Language is the primary tool that enables communication between people. From birth, individuals are immersed in the language of the country they are born into, shaping their identity and worldview. Language manifests human existence through writing, speech, and body language. In this regard, language provides a nation and its people with a unique identity, reflecting the values, mentality, and psychology of both the individual and society passed down from previous generations (Oruç, 2016, p. 312).

Turkish is one of the world's richest languages, known for its harmonious suffix system, vast vocabulary, and diverse dialects. However, Turkish should not be confined to the borders of Turkey alone. The renowned Turkish author Ömer Seyfettin emphasized the universality of Turkish by stating, "The borders of my homeland do not start from Edirne and end in Hakkari. The borders of my homeland begin where Turkish is spoken and end where Turkish is spoken" (Sezer, 2018, p. 74). In this sense, Seyfettin highlights that the reach of the Turkish language transcends geographical boundaries.

Learning a foreign language not only facilitates understanding of the target culture but also transforms an individual's awareness of their own cultural life and worldview. In this process, learners develop tolerance toward different cultures and gain a broader cultural awareness. When teaching Turkish as a foreign language, it is important to recognize both the similarities and differences between languages, as well as to appreciate the historical values embedded in the Turkish language (Tüm, 2022, p. iii).

Grammar is a branch of linguistics that seeks to understand a language's sound, form, and sentence structures, and to identify the rules governing these elements. In grammar instruction, the goal is to teach learners the structural features of the target language's sounds, forms, and sentences, using appropriate techniques and methods. This enables learners to use the language accurately and effectively. Consequently, grammar instruction plays a vital role in developing the skills of comprehension, interpretation, and expression in the target language (Özdemir, 2019, p. 13).

Avcı and Küçük (2017) argue that incorporating cognitive theory into the grammar component of teaching Turkish as a foreign language can enhance the learning process. They propose that grammar should be used as a tool to distinguish grammatically compatible sentences based on their meaning and semantic structure. This approach ensures that the semantic dimension of Turkish is emphasized, while maintaining attention to structural features. Furthermore, they advocate for a constructivist approach to grammar instruction, recommending that a needs analysis be conducted before introducing grammar topics. In this context, the target language's rules can be taught through the implication of texts, fostering an understanding of the language's underlying structure and meaning (2017, p. 49).

The Yeni İstanbul Turkish Teaching Set for International Students is organized across five language levels: A1, A2, B1, B2, and C1. Each level includes a textbook, workbook, listening materials, and video recordings accessible via QR codes. The content aligns with the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) and is structured into six units per level, with each unit further divided into three subtopics. The beginning of each unit presents the targeted language skills, grammar topics, and vocabulary groups.

This study evaluates the grammar topics presented in the Yeni İstanbul Turkish Coursebook for International Students (B1), analyzing their structure and how effectively they contribute to teaching Turkish as a foreign language.